

VIŠI PRIVREDNI SUD HRVATSKE

Presuda br. PŽ-1933/82

od 25. I 1983.

Vijeće: mr Veljko Vujović, Gordana Gasparini, prof.dr Branko
Jakaša

SPAŠAVANJE NA MORU

Ako brodovi spašavatelji imaju pripadnost države SFRJ, a spašeni brod Velike Britanije, na spašavanje brodova na moru primjenjuju se odredbe Medjunarodne konvencije za izjednačenje nekih pravila o pružanju pomoći i o spašavanju na moru, Bruxelles, 1910, revidirana Protokolom u Bruxellesu 1967, a ne odredbe Zakona o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi (čl.15. st.1. Konvencije) - Kad se spašavanje vrši na temelju dogovorene akcije više spašavatelja u kojoj su aktivnosti podijeljene prema maritimnim sposobnostima brodova spašavatelja, pa je jedan od brodova spašavatelja dobacio uže brodu u opasnosti i povukao ga s mjesta gdje je bio usidren, a drugi brod je pratio ovu akciju i, nakon što je prvi brod spašavatelj izvukao brod u opasnosti s mjesta gdje je bio usidren, prihvatio u tegalj prvi brod spašavatelj i brod u opasnosti i doveo ih u sigurnu luku, djelatnost drugog broda predstavlja spašavanje - Kad se istovremeno spašavaju osobe i brod, spašavatelj, koji se uključio u spašavanje, na temelju naloga nadležne lučke kapetanije za spašavanje osoba, u spašavanju broda sudjeluje dobrovoljno i samoinicijativno - Propisi Medjunarodnog i nacionalnog pomorskog prava ne poznaju pojam nositelja spašavanja, već samo jednog ili više spašavatelja - Kad se visina nagrade za spašavanje utvrđuje odlukom suda i kad nagradu traži samo jedan od više spašavatelja, najprije se utvrđuje nagrada prema kriterijima iz čl.8, st.1. Konvencije, a zatim se suglasno st.2, čl.8. Konvencije, prema istim kriterijima, u smislu čl.6. st.2. Konvencije, utvrđuje u kojem omjeru ovu nagradu treba podijeliti izmedju spašavatelja i spašavatelju koji traži nagradu dosudjuje se dio koji na te-

melju ove podjele njemu pripada - Vrijednost spašenog broda dvostruko je važna za odluku o visini nagrada: kao limit do kojeg odgovara brodar spašenog broda (čl.2. st.3. Konvencije) i kao kriterij od kojeg ovisi visina nagrade (čl.8. st.1.t.b. Konvencije), pa se zakonita i pravilna odluka o visini nagrade ne može donijeti bez da se prethodno utvrdi vrijednost spašenog broda - Vrijeme koji je brod spašavatelj proveo u čekanju do početka akcije spašavanja ulazi u elemenat troškova, a ne "upotrijebljenog vremena" - Ako je profesionalni spašavatelj u spašavanju angažirao više sredstava nego je to prema okolnostima slučaja bilo potrebno, a takvo njegovo postupanje može se pripisati odsustvu pažnje dobrog stručnjaka (čl.8, st.2. Zakona o obveznim odnosima), kao osnova za nagradu uzimaju se u obzir troškovi i vrijednost onih sredstava koja su opravdano angažirana

U sporu između tužitelja kao brodarka broda spašavatelja, protiv tuženoga kao brodovlasnika spašenog broda, m/y "Paralos", engleske zastave, luke upisa Portsmouth, radi isplate iznosa od USA \$ 15.000 iz naslova nagrade za spašavanje, prvostepeni sud je, nakon što je djelomično utvrdio relevantno činjenično stanje, tj.:

- da je tuženi sa svojom jahtom dana 8.I 1981. bio u opasnosti, jer se u nepovoljnim vremenskim prilikama, kod vjetrova NE jačine 8 bofora i mora jačine 7 bofora na havariranoj jahti nalazio usidren u neposrednoj blizini stjenovite obale sjeverne strane otoka Visa;

- da među strankama nije sklopljen ugovor o spašavanju;

- da se tužitelj u spašavanje uključio na temelju naloga Lučke kapetanije Split za pružanje pomoći tuženome i da je tužiteljev brod (lučki tegljač) m/t "Antares" isplovio iz luke Split dana 8.I 1981. oko 13 sati u pravcu otoka Visa, te da se dana 8.I 1981. po dolasku na mjesto gdje se nalazio tuženi sa jahtom, nije uspio približiti brodu tuženoga ni bilo što poduzeti radi spašavanja tuženoga i njegovog broda;

- da je spašavanjem rukovodila Lučka kapetanija Split, Ispostava Vis, i da je 8.I 1981. postignut dogovor da se spašavanje tuženoga i njegove jahte izvrši u jutarnjim satima dana 9.I 1981. na način da se ribarski leut "32 VS 3", na kojem bi bili ukrcani zapovjednik i četiri člana posade, približi jahti tuženoga i dobace mu konop, da brod tužitelja m/t "Antares" prati akciju leuta i ovom dobaci konop, te uzme u tegalj leut i jahtu tuženoga, nakon što leut dobaci konop jahti tuženoga, te oba dotegli u luku Vis;

- da je spašavanje jahte tuženoga i njega osobno izvršeno dana 9. I 1981. u jutro, kod vjetera NE jačine 6 bofora i mora jačine 5 bofora, na dogovoreni način, tj. da je leut dobio konop tuženome, da je tuženi taj konop prihvatio i s istim privezao svoju jahtu, nakon čega je leut snagom svojih motora povukao jahtu tuženoga s mjesta na kojem je bila usidrena i oslobodio sidro i sidreni lanac s morskog dna, tako da je jahta tuženoga bila slobodna, i da je tada m/t "Antares", koji je kroz svo vrijeme pratio akciju leuta i bio spreman da pritekne u pomoć leutu i jahti tuženoga, uzeo u tegalj leut i jahtu tuženoga, te im snagom vlastitih motora pomogao da što brže i sa što manje napora dođu u luku Vis;

- da je tužitelj bio jedan od spašavatelja, a ne isključivo spašavatelj, jer da samostalno nije poduzeo nikakvu akciju spašavanja, nego da je u spašavanju sudjelovao na temelju zajedničkog dogovora između Lučke kapetanije Split, Ispostava Vis, ribarskog leuta "32 VS 3" i tužitelja;

- da u spašavanju nije sudjelovao tužiteljev brod m/b "Režač", zajedno s ronionicima, nego samo m/t "Anteres", te

- da je tužitelj imao troškove vožnje m/t "Antares" od Splita do Visa i natrag i troškove boravka broda u Visu dana 9. I 1981,

presudom usvojio tužbeni zahtjev za iznos od USA \$ 5.000 spp, a odbio za iznos od USA \$ 10.000 spp, s obrazloženjem da tako dosudjena nagrada predstavlja "pravičnu nagradu" određenu prema kriterijima iz čl. 772. st. 2. Zakona o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi.

Protiv ove presude žalbu su podnijele obje stranke.

Tužitelj pobija presudu u dijelu u kojem je tužbeni zahtjev odbijen za iznos od USA \$ 10.000 spp i to zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i pogrešne primjene materijalnog prava, te predlaže da se presuda u tom dijelu preinači i tužbeni zahtjev usvoji ili da se ukine i predmet vrati prvostepenom sudu na ponovno sudjenje.

U žalbi ponavlja činjenične navode i upravna shvaćanja iznesena tokom postupka pred prvostepenim sudom - da se tužitelj u sporno spašavanje uključio na osnovi naloga Lučke kapetanije Split br. 03-120/1-81 od 8. I 1981, a uz privolu tuženoga, s kojim je bio u stalnoj vezi radiofonijom, tako da je, postupajući po nalogu Lučke kapetanije Split radi spašavanja jahte, stekao status nositelja spašavanja i da je prema nacionalnim i međunarodnim pomorskim propisima, kao nositelj spašavanja, mogao tijekom spašavanja angažirati bilo koji drugi plovni objekt ili sredstvo u cilju bržeg ili uspješnijeg spašavanja, s time da upotrebljeni objekti postaju sudionici u spašavanju, ali djeluju po nalogu i uputama nositelja spašavanja, te da je tužitelj, upravo rukovodeći se ovom postavkom, na prijedlog Štaba civilne zaštite Vis, u svoju akciju spašavanja uključio

ribarski leut "32 VS 3" koji je djelovao po uputama danim od strane tužitelja neposredno prije poduzimanja konačne akcije spašavanja od 9.I 1981; da je tužitelj u svakoj od planiranih i dogovorenih akcija spašavanja bio predviđen kao nositelj uz ispomoc drugih: ili m/t "Vis" ili ronioca Jakova Borčića, ili ribarskog leuta "32 VS 3" sa petoricom viških ribara; da je u odnosu na tužitelja spašavanje započeto već 8.I 1981, kada se zbog izvanredno opasnih i dramatičnih okolnosti, bez ozbiljne opasnosti za brod spašavatelja i osoba na tom brodu, nije moglo završiti, jer da je tužitelj već tada poduzimao aktivnosti koje zajedno s aktivnostima od 9.I 1981. predstavljaju nedjeljivu cjelinu; da je u spašavanju sudjelovao i tužiteljev m/b "Rezač" zajedno s ronicima, jer da je tužitelj planirao da je za uspješno spašavanje neophodno angažirati ovaj brod s ronicima, a radi vezivanja konopa s m/b "Rezač" za lanac jahte tuženoga, tako da bi m/b "Rezač" povukao lance kojim je jahta tuženoga bila usidrena i potom je pokušao izvući iz opasnosti, pa iako ova planirana operacija nije realizirana, da se ne može govoriti da m/b "Rezač" nije imao nikakvog udjela u spašavanju, posebno kad su članovi posade m/b "Rezač" prebačeni na m/t "Antares" radi boljeg kadrovskog ekipiranja m/t "Antares", s obzirom na neuobičajeno teške uvjete pod kojima je trebalo obaviti spašavanje (blizina hridi, položaj jahte, dubina, jačina vjetera i mora); da je uspjeh spašavanja i konačna sigurnost spašene imovine ostvarena tek doplovljavanjem jahte tuženoga u luku Vis, a da je to postignuto tek intervencijom tužitelja, jer da pri vjetru NE jačine 8 bofora i mora jačine 7 bofora ribarski leut "32 VS 3" nije mogao sam izvući jahtu tuženoga ispod hridina i dovesti je u luku spasa bez nadzora i neposredne akcije tužitelja koji je raspolagao specijalnim i obučanim kadrom i odgovarajućim plovnim objektima, tim prije što sidro jahte tuženoga nije bilo dignuto, tako da je postojala ozbiljna i trajna opasnost da sidro ponovno zapne za dno i da dodje do pucanja konopa kojim je jahta bila privezana, što bi po tom nevremenu značilo sigurnu propast tuženoga i njegove havarirane jahte; da spašavanjem nije rukovala Lučka kapetanija Split, Ispostava Vis, nego tužitelj kao profesionalni spašavatelj, da je on poduzeo sve radnje da se spašavanje uspješno završi, uključujući kao pomoćni brod u spašavanje ribarski leut "32 VS 3" zbog položaja jahte tuženoga, a da radnje Lučke kapetanije Split, Ispostava Vis nisu bile direktno upravljene na spašavanje u smislu samostalnog djelovanja, te da je dosudjeni iznos znatno ispod stvarnih troškova tužitelja, iz čega slijedi da u sebi ne uključuje nagradu, iako su tužiteljeve usluge bile izvanredne sa svim karakteristikama spašavanja, tako da mu je trebalo dosuditi i nagradu za spašavanje. Iz ovih razloga, da je u prvostepenoj presudi pogrešno utvrđeno da je tužitelj sudjelovao u spašavanju jahte tuženoga i njegova osobno samo spremnošću da pritekne u pomoć i da se leut i jahta što brže i sa što manje napora približe luci Vis, da je spašavanje poduzeo samo 9.I 1981, a ne i 8.I 1981, da u spašavanju nije bio angažiran m/b "Rezač" zajedno s ronicima, da je spašavanje rukovala Lučka kapetanija Split Ispostava Vis, te visina nagrade.

Tuženik ne navodi u kojem dijelu pobija presudu ni iz kojih žalbenih razloga.

Od relevantnih navoda, u žalbi je izneseno da tužitelj nije imao udjela u spašavanju jahte tuženoga i da nije sudjelovao u spašavanju na temelju dogovorene akcije, jer da je svaki brod, m/t "Antares" i ribarski leut, djelovao samostalno, svaki za svoj vlastiti račun, te da m/t "Antares" nije sudjelovao u spašavanju ni tako što je "pratio akciju leuta", kako to utvrđuje prvostepena presuda, jer da se m/t "Antares" držao na udaljenosti iz koje nije mogao intervenirati za slučaj da je ribarski leut došao u opasnost prilikom izvlačenja jahte tuženoga s mjesta gdje je ona bila usidrena ili neposredno nakon što ju je izvukao, te da je uzimanje u tegalj ribarskog leuta i jahte tuženoga, nakon što je jahta tuženoga bila izvučena, bilo nepotrebno, jer da je opasnost već bila prošla.

Podneskom od 3.IX 1982, nakon proteka roka za podnošenje žalbe tuženi je dopunio žalbene navode.

U odgovoru na žalbu tužitelj poriče žalbene navode tuženoga, te ponavlja svoje žalbene navode.

Tuženi nije podnio odgovor na žalbu tužitelja.

Žalbe su osnovane.

Ispitujući prvostepenu presudu u granicama iz čl.353. st.1. i 2. ZPP-a, ne uzimajući pritom u obzir žalbene navode tuženoga iz podneska od 3.IX 1982. koji je podnešen nakon proteka roka za podnošenje žalbe, ovaj žalbeni sud je utvrdio da je prvostepena presuda nezakonita i nepravilna, jer je donešena na temelju nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, a, slijedom toga, i uz pogrešnu primjenu materijalnog prava.

Ocjenom izvedenih dokaza suglasno odredbi iz čl.8. ZPP-a pravilno je prvostepeni sud utvrdio okolnosti pod kojima je izvršeno spašavanje jahte tuženoga, te je iz tako utvrđenih okolnosti izveo pravilan zaključak da su jahtu tuženoga zajednički spasili ribarski leut "32 VS 3" i tužiteljev m/t "Antares", te da je tužitelj jedan od spašavatelja, a ne isključivi spašavatelj.

Djelatnost m/t "Antares", koja se sastojala u praćenju akcije leuta i uzimanja u tegalj leuta i jahte tuženoga, nakon što je leut izvukao jahtu s mjesta gdje se ona nalazila, kako to pravilno utvrđuje prvostepeni sud, zajedno s djelatnošću ribarskog leuta "32 VS 3", poduzete su u svrhu da se ukloni opasnost smrti tuženoga i propasti njegove jahte i predstavlja ju spašavanje.

Tuženi i njegova jahta dovedeni su u stanje izvan opasnosti tek kad je jahta dovedena u luku Vis, pa kako je m/t "Antares" na opisani način djelovao prije toga, i to na temelju dogovorene akcije u kojoj su aktivnosti u spašavanju podijeljene prema maritimnim sposobnostima brodova spašavatelja, očito je da je i djelatnost m/t "Antares" imala uspješan rezultat i da se radi o spašavanju.

Iz ovih razloga ocjenjuju se neosnovanim žalbeni navodi tuženoga koji negiraju tužitelju svojstvo spašavatelja.

Tužitelj pogrešno navodi da se u spašavanju jahte tuženoga uključio na temelju naloga Lučke kapetanije Split i da je, postupajući po tom nalogu, stekao status nositelja spašavanja, te se neosnovano u obranu svoje teze o statusu nositelja spašavanja, a time i jedinog spašavatelja, poziva na propise nacionalnog i međunarodnog pomorskog prava.

Naredba Lučke kapetanije Split br. o3-120/1-81 od 8.I 1981. (list 4), po kojoj je tužitelj postupio, temelji se na odredbi iz čl.67. st.4. Zakona o pomorskom i vodnom dobru, lukama i pristaništima ("Narodne novine SR Hrvatske", br. 19/74) i ona se prema citiranom propisu izdaje radi spašavanja ugroženih ljudskih života. Prema tome, na temelju citirane naredbe Lučke kapetanije Split, kako to slijedi i iz nje same, tužitelj se uključio u spašavanje tuženoga, a ne i njegove jahte. U spašavanju jahte tuženoga tužitelj je sudjelovao dobrovoljno i samoinicijativno.

Propisi pomorskog prava, ni nacionalni (Zakon o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi), ni međunarodni (Međunarodna konvencija za ijednačenje nekih pravila o pružanju pomoći i o spašavanju na moru, Bruxelles, 1910, revidirana protokolom u Bruxellesu 1967) ne poznaju pojam nositelja spašavanja, nego samo pojam jednog ili više spašavatelja.

Kako nije sporno da je u spašavanju jahte tuženoga, osim tužitelja, sudjelovao i ribarski leut "32 VS 3", to je pravilan zaključak prvostepenog suda da tužitelj nije jedini spašavatelj, nego jedan od spašavatelja.

Na temelju utvrđene činjenice da je tužitelj sudjelovao u spašavanju jahte tuženoga, pravilno je prvostepeni sud primijenio materijalno pravo kada je odlučio da tužitelju kao brodaru broda spašavatelja u osnovi pripada pravo na nagradu za spašavanje, s tim što mjerodavno pravo predstavlja Međunarodna konvencija za izjednačenje nekih pravila o pružanju pomoći i o spašavanju na moru, Bruxelles, 1910, revidirana protokolom u Bruxellesu 1967. (čl.15. st.1. Konvencije), a ne Zakon o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi, kako to ocjenjuje prvostepeni sud, i pravo na nagradu temelji se na odredbi iz čl.2. st.1. Konvencije.

Medjutim, zbog nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja relevantnog za odluku o visini nagrade, pogrešno je prvostepeni sud odlučio da tužitelju za sporno spašavanje pripada nagrada u iznosu od USA § 5.000.

Iz prikupljene procesne gradje u postupku pred prvostepenim sudom i prvostepene presude, proizlazi da je prvostepeni sud propustio utvrditi sve elemente koji se prema odredbi iz čl.8. Konvencije moraju uzeti u obzir pri utvrđivanju nagrade za spašavanje i prema kojima treba utvrditi omjer u kojem nagrada treba biti podijeljena između spašavatelja, u smislu st.2. čl.6. Konvencije, te da nije utvrdio ovaj omjer.

Prije svega, s obzirom na ograničenu odgovornost broдача spašenog broda (do visine vrijednosti spašenih stvari; čl.2. st.3. Konvencije), te da je vrijednost spašenog broda jedan od kriterija za određivanje nagrade (čl.8. st.1.t.b. Konvencije), bilo je potrebno utvrditi vrijednost spašene jahte, a ona u prvostepenom postupku nije utvrđena.

Nadalje, nisu utvrđeni troškovi spašavanja, ni m/t "Antares", ni ribarskog leuta "32 VS 3", kao ni vrijednost ovih brodova izloženih riziku.

Vezano za troškove spašavanja i vrijednost sredstava izloženih riziku u dijelu koji se tiče tužitelja, ovaj žalbeni sud ocjenjuje da je prvostepeni sud pravilno utvrdio da je tužitelj u spašavanju jahte tuženoga korisno upotrijebio m/t "Antares", a ne i m/b "Rezač". Da je tužitelj kao profesionalni spašavatelj postupio razborito, s pažnjom dobrog stručnjaka (čl.18. st.2. Zakona o obveznim odnosima) bio bi već u Splitu na m/t "Antares" ukrcao ronioce, kao što ih je ukrcao na mjestu spašavanja (u Visu), tako da ne bi bilo potrebno da naknadno na mjesto spašavanja upućuje drugi brod, m/b "Rezač".

Ostale elemente relevantne za određivanje nagrade i omjera za podjelu nagrada između spašavatelja, po ocjeni ovog žalbenog suda, prvostepeni sud je pravilno utvrdio.

Nije osnovan žalbeni navod tužitelja u dijelu koji se odnosi na upotrijebljeno vrijeme.

Pravilno je prvostepeni sud utvrdio da je spašavanje trajalo 9.I 1981. i to od isplovljavanja iz luke Vis do dovođenja jahte tuženoga u luku Vis. Ostalo upotrijebljeno vrijeme ulazi u element troškova.

Ocjenjujući iz navedenih razloga da je činjenično stanje nepotpuno utvrđeno i da je radi potpunog utvrđivanja činjeničnog stanja potrebno održati novu glavnu raspravu, na temelju odredbe iz čl.370. st.1. ZPP-a, prvostepenu je presudu trebalo ukinuti i predmet vratiti prvostepenom sudu na ponovno suđenje.

Na novoj glavnoj raspravi prvostepeni će sud utvrditi vrijednost spašene jahte (vještačenjem), vrijednost brodova spašavatelja m/t "Antares" i ribarskog leuta "32 VS 3", (vještačenjem ili na drugi odgovarajući način) i troškove brodova spašavatelja (m/t "Antares" i ribarskog leuta "32 VS 3"). Pri utvrđivanju tužiteljevih troškova spašavanja trebati će posebno utvrditi troškove koje je tužitelj imao u povodu naredbe Lučke kapetanije Split izdane radi spašavanja tuženoga, a posebno troškove spašavanja jahte tuženoga.

Nakon što utvrdi ove elemente, prvostepeni će sud, na temelju tih i ostalih propisanih, već utvrđenih kriterija, utvrditi nagradu za sporno spašavanje i zatim će, služeći se istim kriterijima, utvrditi u kojem omjeru ovu nagradu treba podijeliti između tužitelja i ribarskog leuta "32 VS 3", te tužitelju dosuditi dio koji na temelju ove podjele njemu pripada.

Odluka o trošku temelji se na odredbi iz čl.166. st.3. ZPP-a.

Gordana Gasparini:

SUMMARY

JUDGMENT OF THE HIGHER COMMERCIAL COURT OF CROATIA, January, 25, 1983 No. PŽ-1933 THAT ON SALVAGE OF A FOREIGN SHIP BY A YUGOSLAV SHIP THE SALVAGE CONVENTION OF 1910 IS APPLICABLE

The Higher Commercial Court of Croatia, No. PŽ-1933, January, 25, 1983 delivered judgment on salvage between a Yugoslav and a British ship by which the rules of the International Convention for the Unification of Certain Rules of Law Relating to Assistance and Salvage at Sea 1910, and of the Protocol of 1967, and not Yugoslav Law should be applied (Art.15, para 1 of the Convention). In fixing the amount of the remuneration the value of the salvaged ship should be taken into account. If the professional salvor, because of the lack of due diligence, uses unnecessary means and incurs expenses higher than was necessary, the remuneration shall be calculated only on the basis of means reasonably used and expenses reasonably incurred for the salvage concerned.